

Suomalainen joulukuusiperinne huomioi kokonaiskestävyyden

7.12.2023

Joulukuusia oli suomalaiskodeissa jo 1800-luvulla. Joulupuuseuran mukaan kynttilät tai valot syttyvät arviolta noin 1,4 miljoonaan joulupuuhun. Noin miljoona joulupuuta on peräisin kotimaisilta viljelmiltä, noin viidennes hankitaan omista ja suvun metsistä sekä loput ulkomailta.

Erilaisten Luonto-, Ilmasto- ja Metsätiedepaneelien aikakaudella on tarpeen keskustella joulukuusiperinteen kestävyydestä osana metsävarojen kokonaisvaltaista käyttöä. Toisaalla Metsämiesten Säätiön marraskuussa 2023 julkaisemassa metsiä koskevassa kansalaismielipidekyselyssä ilmeni keskenään ristiriitaisia metsien käyttöä koskevia tavoitteita.

Avohakkuut eivät lisäänny, eikä luontokohteita vaarannu

Metsämiesten Säätiön teettämän kyselyn mukaan enin osa suomalaisista vastusti metsien avohakkuiden lisäämistä. Mutta kun joulukuusen kaataa, metsään syntyy pieni hakkuuaukko. Jos tuon viidenneksen eli 280 000 joulukuusta hankkisi yhdestä isosta varttuneesta kuusentaimikosta, merkitsisi se noin 140 hehtaarin avohakkuuta. Käytännössä kuitenkin tuo viidennes joulukuusista hankitaan omista metsistä tasaisesti ympäri maata.

Merkittäviä hakkuuaukkoja ei myöskään aiheudu, kun kotimainen joulupuutuotanto on viljelmien varassa. Enin osa viljelmistä on leudossa Etelä-Suomessa, jossa joulupuille on riittävä kotimainen kulutuskysyntä. Jossain Helsingin Kuusisaaressa omakotitalon vahtimestari saattaa tänäkin vuonna noutaa Kauppatorilta joulukotiin

jopa kuusi (6) kuusta.

Viljelmiin perustuva joulukuusiliiketoiminta ei siis vaaranna metsien arvokkaita luontokohteita. Muilta osin kuusia ei lähtökohtaisesti hankita metsälain 10. pykälän arvokkaista elinympäristöistä, vanhoista metsistä, suojelualueilta, kosteikoista, ennallistetuilta turvetuotantoalueilta eikä mäntyvaltaisilta karuilta rämeiltä, saati puuttomilta avonevoilta.

Käytännössä ei merkittäviä hiilipäästöjä

Viime aikoina on keskusteltu metsien hiilensidonnasta ja Suomen metsien kestävästä vuotuisesta hakkuumäärästä. Taustalla on kysymys Suomen kansantalouden hiilivelasta osana globaalin ilmastonmuutoksen torjuntaa.

Olimme neljä vuotta sitten aikaamme edellä, kun laskimme joulukuusen hiilitaseita. Jos taimikosta hankittu joulukuusi on runsaat 2,0 metriä korkea ja kuusen läpimitta noin 2 cm, on kuusen tilavuus oksineen päivineen noin 4,0 litraa dosentti Juha Laitilan kehittämän biomassalaskurin mukaan. Esimerkkijoulukuusen massa on siten 3,4 kg, josta puun kuiva-aineosuus on 1,7 kg ja hiilen massa (50 %) on edelleen 0,85 kg. Näin ollen tavanomainen kotikuusi sisältää hiiltä noin kilon. Muilta osin joulukuusen kuiva-aineessa on 6 % vetyä.

Kun hiililaskentaa laajennetaan valtakunnan tasolle, vie suomalainen joulukuusiperinne vuositasolla noin 1,4 miljoonaa kiloa hiiltä pois metsistä ja viljelmiltä. Jos kuivuneet joulukuuset aikanaan poltetaan, muodostuu poltossa hiilidioksidia noin 5 100 t. Tämä on vain noin 0,01 % Suomen 46 miljoonan hiilidioksiditonnin kokonaispäästöistä vuoden 2022 pikaennakon mukaan ilman maankäyttö- eli LULUCF-sektoria. Liikennepolttoaineiden kulutus ja sitä kautta joulukuusien toimituslogistiikan aiheuttamien päästöjen voidaan katsoa sisältyvät tuohon Tilastokeskuksen kesäkuussa 2023 esittämään pikaennakkoon.

Jokaisenoikeudet takaavat taloudellista kestävyyttä

Taloudellisen kestävyyden osalta joulukuusien kasvatus voi tuoda lisätuloja metsänomistajille. Joulukuusia voisi kasvattaa myös sähkönsiirtolinjojen alla, mikäli asiasta pääsee aurinko- tai tuulivoimayhtiön kanssa sopimukseen.

Jos joulukuusen hinta olisi esimerkiksi 50 euroa, saadaan joulupuuseuran arvioiman kokonaisvolyymin perusteella vuotuisen joulupuumarkkinan arvoksi noin 70 miljoonaa euroa bruttona. Vuonna 2012 tuo markkina oli noin 30 miljoonaa euroa. Jos kuusiliiketoiminta huomio metsäsertifikaatit, edistää se samalla metsätalouden ekologista sosiaalista ja kultturellista kestävyyttä.

Joulukuusikauppa ei kuulu nykyisten jokaisenoikeuksien eli entisten jokamiehenoikeuksien piiriin. Joulukuusta ei saa hakea toisen metsästä ilman maanomistajan lupaa. Sekin on osin sosiaalista kestävyyttä.

Ilmastonmuutos on kuitenkin alan haasteena. Puunostajat ja muutkin metsäammattilaiset ovat kuulemma

havainneet metsäautoteillä poikkeuksellisen runsasta ajoneuvoliikennettä, jos joulukuun puolivälissä ei ole lunta. Asia on toisin runsaslumisina ja kovina pakkastalvina.

”Suo meille maja rauhaisa ja lasten joulupuu” (Zacharias Topelius)

Mitä joulukuusiperinteen sosiaalisen ja kulttuuriseen kestävyyteen tulee, on kyse saavutetusta edusta ja kirkollisten juhlapyhien perinteestä. Kukaan ei lähtökohtaisesti vastusta kansallista joulukuusiperinnettä, mikä ilmentää yli satavuotiasta kulttuurista kestävyyttä.

Joulukuuset tuovat perheille ja lapsille suurta iloa yhdessäolon keskelle. Hyvinvointialueiden talousvaikeuksista huolimatta toivotaan, että entisten kuntakeskusten terveysasemilla sairaat ja vanhukset saisivat jatkossakin iloita joulun sanomasta ja joulukuusen tuoksusta.

Kaksi kertaa suomalaisen joulukuusiperinne on ollut niin sanotusti katkolla. Vuosien 1918 ja 1939 – 45 sodissa kuusiperinnekin oli vaarassa yksityisen maanomistuksen kanssa. Länsimaista yhteiskuntaa sekä kapitalismia ja kristillisiä arvoja edustava kuusiperinne ei olisi sopinut kommunistisen talousjärjestelmän osaksi silloisissa tulevaisuusskenaarioissa.

SeAMKin ruokaväen kahvitilan joulukuusen koristelivat tällä kertaa Lapset mukaan töihin -päivän osallistujat 24.11.2023. Kuusen lahjoitti Margit Ristimäki Ylistarosta (kuva: Risto Lauhanen).

Kuusiperinne on kokonaiskestävää

Suomen metsävarojen loppumisestakin on keskusteltu aikojen saatossa. Turun Akatemiassa esitetyn Erfaim Careniuksen maisterinväitöskirjan (1759) mukaan karjatalous hävitti nuoret ja typpirikkaat kuusentaimikot Huittisten Raijalan kylässä. Metsävarat olivat vähissä Kaakkois-Suomessa, Varsinais-Suomessa, ja Pohjanmaalla mm. tervanpolton ja kaskeamisen takia. Asia ilmenee maanmittauksen ja metsänhoidon ylihallituksen ylitirehtööri C.W. Gyldénin (1850) kartoissa.

Lisäksi 1960-luvulla metsien hakkuut ylittivät vuotuisen kasvun, kun Suomen metsäteollisuuden avulla haettiin talouskasvua raskaiden alueluovutusten jälkeen. Tuoreessa Metsämiesten Säätiön (2023) kyselyssä kansalaiset arvioivat, että nykyäänkin Suomen metsiä hakataan liikaa.

Edellä esitettyjä laskelmia voidaan pitää esimerkkeinä. Laskelmissa on aina tiettyjä oletuksia ja varauksia. Yhteenvetona suomalainen joulukuusiperinne on ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää. Joulukuusiperinteen alasajolle ei ole perusteita osana metsävarojen käyttöä.

Hiljattain myös Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto eli Arene ry otti ottanut kantaa ammattikorkeakoulun asemointiin kestävyyden edistäjinä. Jos tarkasteluun ottaisi kaikki YK:n 17 kestävyyskriteeriä, tulisi siitä liian seikkaperäinen.

MMT Risto Lauhanen ja FT Kari Laasasenaho
SeAMK

Lähteet

Metsämiesten Säätiö. (23.11.2023). Kansalaisten ja metsänomistajien mielipiteet metsäammattilaisista. Tutkimusraportti. https://www.mmsaatio.fi/media/75v-kuvia/kansalaisten-ja-metsanomistajien-mielipiteet-metsaammattilaisista_tutkimusraportti_taloustutkimus_julkistamisversio.pdf